

УНИВЕРЗИТЕТ ПРИВРЕДНА АКАДЕМИЈА У НОВОМ САДУ

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ ЗА ПРИВРЕДУ И ПРАВОСУЂЕ У НОВОМ САДУ

ОБРАЗАЦ ЗА ПИСАЊЕ ИЗВЕШТАЈА О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ/ДОКТОРСКОГ
УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА

-обавезна садржина-

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовао комисију Наставно – научно веће Факултета, 13.05.2024. године, одлука број 1/4-4</p> <p>2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <p>др Боро Мердовић, научни сарадник, Криминалистичко-полицијски универзитет у Београду - председник Комисије Проф. др Ненад Бингулац, ванредни професор, кривичноправна и међународноправна ужа научна област, изабран у звање 2020. године, запослен на Правном факултету за привреду и правосуђе у Новом Саду, Универзитета Привредна академија у Новом Саду, ментор Проф. др Јоко Драгојловић, ванредни професор, Кривичноправна ужа научна област, изабран у звање 21.09.2021. године, запослен на Правном факултету за привреду и правосуђе Универзитета Привредна академија у Новом Саду, члан Комисије.</p>
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Драган (Немања) Миљеновић</p> <p>2. Датум и место рођења, општина, Република: 23.04.1961. године, Београд, Београд, Република Србија</p> <p>3. Претходно стечено звање (датум и место одбране): Мастер правник, Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду, 2019. године, Нови Сад.</p> <p>4. Научна, односно уметничка област из које је претходно стечено звање: Кривичноправна.</p> <p>5. Приказ стручних, научних, односно уметничких, радова (по категоријама): - Милјеновић, Д., (2021). <i>Утицај корона пандемије на Уставни суд Италије</i>, у: „Право и друштво у условима пандемије“ ур. Мирко Кулић, XVIII међународни научни скуп Правнички дани – „Проф. др Славко Царић“, Правни факултет за привреду и правосуђе у</p>

Новом Саду, Нови Сад, стр. 178-185. (M33)

- Bingulac, N., Miljenović, D., (2021). „LAWYER CONFIDENTIALITY“. *Pravo - teorija i Praksa*, vol. 38, br. 3, str. 42-52. (M51)

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ/ДОКТОРСКОГ УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА:

Положај сведока у кривичном поступку

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ/ДОКТОРСКОГ УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА:
 Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикана и сл.

УВОД

1. Предмет истраживања
2. Циљ истраживања
3. Методе истраживања
4. Хипотезе и програмске фазе истраживања
1. ОПШТИ ОСВРТ НА ДОКАЗНА СРЕДСТВА У КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ
  - 1.1. Доказна средства
  - 1.2. Појам доказа и доказивања
    - 1.2.1. Појам доказа у кривичном поступку
    - 1.2.2. Појам доказивања и доказни поступак
  - 1.3. Предмет доказивања
    - 1.3.1. Чињенице које се доказују у кривичном поступку
    - 1.3.2. Чињенице које се не доказују
  - 1.4. Терет доказивања
    - 1.4.1. Чињенице које иду у корист окривљеног и оправдање пребацивања терета доказивања њиховог непостојања на тужиоца
    - 1.4.2. Чињенице које терете окривљеног
  - 1.5. Начини документовања кривичнопроцесних радњи
    - 1.5.1. Документовање уношењем садржине радње у записник
    - 1.5.2. Тонско или оптичко снимање
2. ИСТОРИЈСКИ ПРИКАЗ ПОЛОЖАЈА СВЕДОКА У КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ
  - 2.1. Историјски развој положаја сведока у свету
    - 2.1.1. Сведок у акузаторском кривичном поступку
    - 2.1.2. Сведок у инквизиционом поступку
    - 2.1.3. Сведок у мешовитом поступку
  - 2.2. Историјски развој у Републици Србији
    - 2.2.1. Положај сведока у средњем веку
    - 2.2.2. Положај сведока у време српских устанака
    - 2.2.3. Положај сведока у Краљевини Југославији
3. ПОЛОЖАЈ СВЕДОКА У КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ
  - 3.1. Права и дужности сведока
    - 3.1.1. Способност сведочења
      - 3.1.1.1. Споразум о сведочењу окривљеног
      - 3.1.1.2. Споразум о сведочењу осуђеног
    - 3.1.2. Појединачна права и дужности сведока у кривичном поступку
      - 3.1.2.1. Ослобођење од дужности сведочења
      - 3.1.2.2. Искључење од дужности сведочења
  - 3.2. Законска правила о испитивању сведока
    - 3.2.1. Суочење сведока
    - 3.2.2. Испитивање сведока у различитим стадијумима кривичног поступка
      - 3.2.2.1. Испитивање сведока у истрази
      - 3.2.2.2. Припремно рочиште и предлагање доказа
      - 3.2.2.3. Испитивање сведока на главном претресу
      - 3.2.2.4. Испитивање сведока ван главног претреса
      - 3.2.2.5. Испитивање сведока на претресу пред другостепеним судом
  - 3.3. Оригинарни и деривативни сведоци
  - 3.4. Искључење одређених исказа сведока као доказа
  - 3.5. Доказна вредност исказа сведока
  - 3.6. Заштита сведока
    - 3.6.1. Основна заштита сведока
    - 3.6.2. Посебна заштита сведока
      - 3.6.2.1. Посебно осетљиви сведок

- 3.6.2.1.1. Правила о испитивању посебно осетљивог сведока
  - 3.6.2.2. Заштићени сведок
    - 3.6.2.2.1. Мере посебне заштите
    - 3.6.2.2.2. Процесна иницијатива за покретање поступка додељивања статуса заштићеног сведока
    - 3.6.2.2.3. Доношење одлуке о захтеву за додељивање статуса заштићеног сведока
    - 3.6.2.2.4. Испитивање заштићеног сведока
  - 4. ПОЛОЖАЈ СВЕДОКА У УПОРЕДНОМ ЗАКОНОДАВСТВУ
    - 4.1. Англосаксонски правни систем
      - 4.1.1. Сједињене Америчке Државе
      - 4.1.2. Велика Британија
    - 4.2. Европско – континентални правни систем
      - 4.2.1. Савезна Република Немачка
      - 4.2.2. Руска Федерација
      - 4.2.3. Република Италија
      - 4.2.4. Положај сведока у државама бивше Социјалистичке Федеративне Републике Југославије
        - 4.2.4.1. Република Словенија
        - 4.2.4.2. Република Хрватска
        - 4.2.4.3. Република Северна Македонија
        - 4.2.4.4. Федерација Босна и Херцеговина
        - 4.2.4.5. Црна Гора
  - 5. КРИМИНАЛИСТИЧКО - ТАКТИЧКА ПРАВИЛА О ИСПИТИВАЊУ СВЕДОКА
    - 5.1. Прикупљање обавештења од грађана²⁰²
    - 5.2. Препознавање
    - 5.3. Испитивање сведока
      - 5.3.1. Тактика саслушавања
      - 5.3.2. Специфичности саслушања одређених категорија сведока
      - 5.3.3. Суочење
      - 5.3.4. Унакрсно испитивање сведока на главном претресу
      - 5.3.5. Проверање исказа сведока
- ЗАКЉУЧАК
- ЛИТЕРАТУРА

Број страница 227

Број основних поглавља 5

Број референци 389

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ/ДОКТОРСКОГ УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА:

Тема дисертације усмерена је на истраживање положај сведока у кривичном поступку. Рад је структурално састављен из пет целина поред увода и закључка и то: 1) Увод, 2) Општи осврт на доказна средства у кривичном поступку, 3) Историјски приказ положаја сведока у кривичном поступку, 4) Положај сведока у кривичном поступку, 5) Положај сведока у упоредном законодавству, 6) Криминалистичко - тактичка правила о испитивању сведока и 7) Закључак. У првом делу рада изложена су уводна разматрања. Друга целина чини теоријски оквир, у коме је дато појмовно одређење и општи осврт на доказна средства у кривичном поступку. Трећа целина има фокус на историјски приказ положаја сведока у кривичном поступку. Четврта целина доминантно се бави питањем положаја сведока у кривичном поступку, док се у петој целини посебно разматра положај сведока у упоредном законодавству. Кандидат у шестој целини обрађује криминалистичко - тактичка правила о испитивању сведока, након чега услеђују закључна разматрања.

У уводном делу се указује да је сведок особа која је својим чулима непосредно опазила чињенице у вези са извршењем кривичног дела или учиниоцем или је до одређених чињеница дошло на основу посредних сазнања. Да би неко лице било сведок, поред чињенице да је својим чулима непосредно опазило одређене чињенице у вези са извршењем кривичног дела или учиниоцем или да је за те чињенице посредно сазнало, неопходно је да га орган поступка позове да сведочи. Законодавац Републике Србије прописује дефиницију сведока у Законику о кривичном поступку, те одредба члана 91. тог законика, прописује да је „сведок лице за које је вероватно да ће дати обавештења о кривичном делу, учиниоцу или о другим чињеницама које се утврђују у поступку“. У кривичном поступку као сведок може да се појави свако лице без обзира на његову старост, физичке и психичке карактеристике. Да би неко могао да се појави као сведок у кривичном поступку важно је да је реч о лицу које је способно да опажа чињенице о кривичној ствари и да их касније репродукује. Дакле, не постоји ни доња ни горња старосна граница која би условљавала да неко лице буде сведок у кривичном поступку. У том смислу и деца могу да се нађу у својству сведока, с тим што би се њихово испитивање реализовало уз присуство психолога и педагога. Полазећи од изузетно значајне функције сведока у кривичном поступку, функцији сведочења у кривичном поступку дата је одређена предност у односу на вршење других функција. У том смислу, предвиђено је да се као сведок у кривичном поступку може саслушати судија, судија поротник и јавни тужилац ако су сазнали за неке чињенице непосредним чулним опажањем, али функција сведока дерогира остале функције. Односно након саслушања не могу у тој кривичној ствари надаље вршити своје редовне функције суђења, односно оптужбе. Као сведок у кривичном поступку се могу појавити и оштећени, оштећени као тужилац и оштећени као приватни тужилац, иако се оправдано њихов исказ, односно непристрасност може довести у сумњу због саме повезаности са кривичним делом, односно интересом у вези са самим разрешењем кривичне ствари. Сходно томе, у кривичном поступку се само окривљени не може појавити у својству сведока.

У теоријском делу у наслову Општи осврт на доказна средства у кривичном поступку првенствено се разматрало питање доказног средства. Оно представља извор сазнања посредством којег се утврђују чињенице у поступку. Извори сазнања могу да буду најразличитији. Једна од могућих теоријских подела доказа је на личне и на материјалне доказе, изведена према критеријуму природе извора од којег подаци потичу. Извори доказа јесу носиоци информација или података о кривичноправном догађају који је предмет кривичног поступка. Применом доказних средстава на изворе доказа утврђује се чињенично стање које суд користи за доношење одлуке којом решава питање кривичног поступка. Другим речима, подвргавањем извора доказа доказним средствима, која су подобна да документују садржину њихових информација, суд утврђује релевантне чињенице везане за разлог вођења кривичног поступка. Тај процес се другачије назива извођењем доказа.

Под личним изворима доказа подразумевамо оне доказе чији извор сазнања представљају одређена лица која се у кривичном поступку појављују у одговарајућем својству, док је начин прибављања информација које су њима познате њихово саслушање, односно испитивање, а на

темељу тих изјава се могу изводити одговарајући закључци у кривичном поступку.

Материјалне доказе теорија права често одређује као „неме сведоке догађаја“, из чега следи да то могу да бити предмети, односно било какав подобан носилац трага који даје неки одговор или сазнање у вези са кривичним делом укључујући и предмет који буде пронађен на лицу места, предмет који уз помоћ исказа сведока или евентуално признања окривљеног буде пронађен након што је претходно одбачен или сакривен на неко место а на том предмету буду пронађени отисци, трагови крви и други носиоци информација релевантних за кривични поступак.

Основна разлика између ове две врсте извора доказа јесте у степену објективности који начелно носе, што утиче и на њихову доказну вредност. Тако, окривљени није дужан да говори истину, сведок може грешком изоставити одређени детаљ који је битан за кривични поступак, док ће траг подобан за идентификацију учиниоца увек недвосмислено упућивати на једно исто лице. Дакле, субјективни извори доказа у себи носе одређену прихватљиву дозу релативности информација које се њима утврђују.

У делу под називом Историјски приказ положаја сведока у кривичном поступку, посебно су разматрана питања која се односе на развој процесног положаја сведока. Процесни положај сведока дефинисан је током историје доминантним вредностима које су биле владајуће у одговарајућем временском раздобљу изражене кроз правне норме дате државе. Посматрано на општем нивоу све историјске типове кривичних поступака који су се смењивали током времена могуће је сврстати у одређене групе према обележјима која деле. То су акузаторски, инквизициони и мешовити кривични поступци.

Иако су многа од тадашњих законских решења напуштена, историјске типове кривичних поступака је корисно анализирати јер познавањем једног типа кривичне процедуре лакше је поредити решења предвиђена у оквиру једне државе са правилима друге која припада истој „породици“ кривичне процедуре. С друге стране, значај познавања ових система се огледа у томе што они у великој мери одређују како су дефинисана начела која постављају основе сваког кривичног поступка, какве су улоге странака у том поступку и став законодавца по одређеним питањима, попут терета доказивања.

У делу под називом Положај сведока у кривичном поступку, посебно су разматрана питања која се односе на права и дужности сведока, законска правила о испитивању сведока, оригинарни и деривативни сведоци, искључење одређених исказа сведока као доказа, доказна вредност исказа сведока и заштита сведока. Кандидат је разматрање овог дела започео са указивањем да испитивање сведока је општа доказна радња, чије је спровођење могуће у сваком кривичном поступку, независно од предмета кривичног поступка. Ова доказна радња састоји се у узимању изјаве од лица које се појављује у својству сведока. Члан 91. Законика о кривичном поступку дефинише појам сведока наводећи да је „сведок лице за које је вероватно да ће дати обавештења о кривичном делу, учиниоцу или о другим чињеницама које се утврђују у поступку“.

Дакле, сведок јесте лице које својим исказом, који од њега узима орган који га испитује, треба да допринесе разјашњењу каквих чињеница које су од значаја за решавање питања кривичног поступка, при чему је само постојање вероватноће да ће својим сазнањем о неком догађају допринети утврђивању релевантних чињеница довољно да једно лице буде позвано да сведочи.

Надаље, неопходно је да лице које сведочи има способност комуникације, односно исказивања и преношења информација које се тичу догађаја о коме има сазнања. Оштећење одеђеног апарата за комуникацију лица које је позвано да сведочи не представља препреку за спровођење ове доказне радње јер Законик о кривичном поступку садржи правило о споразумевању са таквим лицем које се позива на сходну примену члана 87. о истоветном правилу о омогућавању комуникације са окривљеним који је глув, слеп или нем. Уколико се појаве одређене околности које доводе у сумњу способност једног лица да веродостојно исказује о својим сазнањима или опажањима у вези са догађајем о којем сведочи, органу поступка стоји на располагању могућност да нареди психијатријско вештачење.

Сведок јесте учесник кривичног поступка чији је процесноправни положај дефинисан правима, која ужива, и обавезама, чије му се поштовање намеће, у кривичном поступку. Поред правила кривичног поступка која се односе на права и дужности сведока, Законик се не упушта у регулисање садржине и техника које се примењују приликом спровођења ове сложене доказне радње, већ се та питања препуштају областима криминалистичке тактике и психологије. Изузетком се могу сматрати правила којима се постављање одређених питања сведоку

искључује као могућност, такозвана забрањена питања. Материја Законика о кривичном поступку којом се уређује додељивање права и наметање обавеза сведоку већином се односи на давање исказа од стране сведока, његово појављивање у кривичном поступку и држање током трајања поступка.

У процесне обавезе сведока се убрајају дужност одазивања на позив суда, дужност сведочења, односно давања исказа, дужност обавештавања суда о промени адресе, дужност полагања заклетве и дужност давања истинитог исказа.

Лице које је у кривичном поступку позвано да сведочи најчешће то својство невољно стиче, тако што присуствује одвијању неког догађаја, који се тиче кривичног поступка, или начује информације о њему. Томе у прилог говори и основна процесна обавеза сведока, а то је дужност одазивања на позив органа који води кривични поступак.

Законик предвиђа одговарајуће процесне мере кажњавања сведока који се не одазове на уредан позив суда или се са места где треба да буде испитан удаљи. У тим случајевима суду стоји на располагању наредба да се сведок принудно доведе, уз могућност изрицања новчане казне у износу до 100.000 динара. Трошкове свог принудног довођења сноси сведок. Против решења којим се изриче новчана казна дозвољена је жалба; о основаности те жалбе одлучује ванпретресно веће и жалба не одлаже извршење тог решења.

У делу под називом Положај сведока у упоредном законодавству, посебно су разматрана питања која се односе на Англосаксонски правни систем и Европско – континентални правни систем. Имајући у виду да се сматра да су англосаксонски кривичнопроцесни систем или адверзијални систем и континентално – европски кривичнопроцесни систем, односно инквизиторски систем, основни правни кривичнопроцесни системи, у овом поглављу докторске дисертације објасниће се доминантне карактеристике ова два основна кривичнопроцесна система, пру чему се анализирају предстаници ових система, попут кривичних поступака Сједињених Америчких Држава, Велике Британије, Немачке, Русије и Италије.

Испитивање сведока представља радњу којом се узима исказ од лица за које је се претпоставља да може дати обавештења о кривичном делу. У Републици Србији, Закоником о кривичном поступку, прописана је радња испитивања сведока, док се садржина радње испитивања одређује криминалистичким правилима. У кривични поступак Републике Србије, Закоником о кривичном поступку, убачене су одређене специфичности упоредног права, односно специфичности англо – америчког кривичног поступка. Специфичности које су убачене у кривични поступак Републике Србије односе се на радњу испитивања сведока на главном претресу, односно на коришћење посебних техника испитивања сведока током основног и унакрсног испитивања. Такође у кривичном поступку одређене новине односе се на могућност предлагања сведока у истрази, сугестивна питања, пасивнију улогу сада на главном претресу, заштићене сведоке итд.

У делу под називом Криминалистичко - тактичка правила о испитивању сведока, посебно су разматрана питања која се односе на прикупљање обавештења од грађана, препознавање и испитивање сведока. Кандидат започиње своје разматрање указивањем да је криминалистика најзначајнија наука која се користи за спречавање криминалитета у друштву. Према Кривокапићу „криминалистика је наука која се уз помоћ практичних метода и средстава бави спречавањем и сузбијањем криминалитета“ , док Водинелић сматра да је „криминалистика наука која проучава, проналази и усавршава научне и на практичном искуству засноване методе и средства, која су најпогоднија да се открије и разјасни кривично дело, открије и приведе кривичној санкцији учинилац, обезбеде и фиксирају сви докази ради утврђивања (објективне) истине, као и да спречи извршење будућих планираних и непланираних кривичних дела.

Криминалистика се дели на две гране: Криминалистичку технику која примењује методе и средства из области природних и техничких наука, помоћу којих се проналазе, обезбеђују, тумаче и фиксирају трагови и предмети кривичних дела и Криминалистичку тактику, дисциплину која изучава и усавршава општа криминалистичка правила и радне методе у циљу практичне примене приликом сузбијања криминалитета. Дакле, криминалистичка тактика се бави облицима кривичних дела, начином извршења, мотивима и циљевима због којих се врше кривична дела.

Криминалистичка методика је посебни део криминалистичке тактике, који се бави истраживањем и проучавањем специфичности одређене врсте кривичног дела, док општи део (криминалистичка тактика) проучава и разрађује основна правила и методе за откривање,

истраживање и разјашњење свих врста кривичних дела без разлике. Дакле, методика обрађује како се општа правила одражавају у специфичним кривичним делима.

Поред посебног значаја основних начела Законика о кривичном поступку, за криминалистику као оперативно тактичку делатност значајна су и њена сопствена начела која је разрадила како би се ефикасно сузбијала кривична дела

У последњем делу изведени су закључци о општој хипотези и посебним хипотезама.

Закључак о потврђености опште хипотезе изведен је на основу аргументованог навођења чињеничког стања добијеног сумирањем резултата истраживања. Закључак о општој (генералној) хипотези, поткрепљен је резултатима истраживања у оквиру посебних хипотеза. На тај начин је формирана целовита слика са прегледом аргумената и конкретних резултата, на основу којих је изведен и закључак о доказаности опште хипотезе.

VI ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

У закључним разматрањима износи се да исказ сведок јесте лично доказно средство често коришћено у нашој судској пракси. Већински је заузет став у теорији о неопходној опрезности приликом ослањања на исказ сведока услед фактора који ометају исправно опажање, памћење и присећање, како услед чинилаца својствених лицу које опажа, тако и услед спољних елемената самог догађаја. Упркос могућим критикама, пракса поклања велики доказни кредибилитет исказу сведока због претеране поузданости у јемчење једног лица о истинитости одвијања догађаја релевантног за кривични поступак уз ослањање на ефикасност полагања заклетве као претње кривичним гоњењем које ће спречити давање лажног исказа. Тако је за ослањање суда на кредибилитет исказа сведока довољно да он није противречан другим изведеним доказима, односно целокупном чињеничном стању. Закључује се да ће такав исказ бити пресудан у случају непостојања других доказа.

Закоником о кривичном поступку из 2011. године, битно су промењене основне поставке наше позитивне кривичне процедуре. Опредељењем законодавца за мешовити тип кривичног поступка при чему су инквизициони елементи доминантни у фази истраге, док је главни претрес постављен на адверзијалним основама, испитивање сведока ће се предузимати по битно другачијим правилима у различитим стадијумима кривичног поступка. Тако ће одбрана бити ускраћена за право на унакрсно испитивање сведока по правилима главног претреса ако суд оцени да је то питање у довољној мери расправљено током истраге или уколико је сведок трајно недоступан, на пример услед смрти. Страна која присуствује спровођењу доказне радње током истраге има право да непосредно поставља питања сведоку по одобрењу јавног тужиоца. Имајући у виду да од оцене јавног тужиоца зависи да ли постоји таква потреба, у случају негативне оцене питања ће се постављати њему, а он ће их преносити сведоку. Тиме је нарушено право одбране да постављањем питања сведоку која би за циљ имала побијање исказа сведока који би услед притиска могао променити свој исказ у битној мери. Дакле, у таквом случају ће одбрана имати искључиво могућност побијања садржине исказа сведока садржаног у записнику.

Начелни доказни кредибилитет исказа сведока није утврђен у Законнику о кривичном поступку из 2011. године, који полази од претпоставке једнаке доказне вредности свих доказних средстава. Додељивање конкретног доказног значаја препуштено је суду, који својом оценом изведених доказа првенствено посматра један доказ изоловано од осталих, а затим тражи место таквог доказа у целокупном чињеничном стању. Приликом самосталног вредновања узетог исказа, суд ће своју оцену истовремено засновати на свом утиску о целокупној слици личности коју сведок пројектује у кривичном поступку, уз логичко претресање појединости његовог исказа, посебно водећи рачуна о могућој неподударности између добијених информација. Након утврђивања унутрашње логичке кохерентности узетог исказа, суд ће тражити његово место у слици целокупног чињеничног стања, поредећи га са другим изведеним доказима ради проналажења евентуалних противречности. Уколико исказ сведока поткрепљују други докази, његова садржина може бити кључна за искључење неког другог изведеног доказа из чињеничног стања, а самим тим и из чињеничне подлоге коју ће суд користити за доношење одлуке којом решава предмет кривичног поступка.

Законски оквири дефинисања испитивања сведока задржавају се на дефинисању форме спровођења ове кривичнопроцесне радње. Отуда је за постизање одговарајућег резултата у кривичном поступку есенцијално познавање и правилно примењивање правила криминалистичке тактике која дефинишу начин на који треба приступити сведоку приликом испитивања, што у зависности од категорије сведока могу бити општа или посебна правила о узимању исказа. Негативан доказни резултат био би неминован у оним случајевима непознавања правила о испитивању сведока уопштено као и у случајевима непримењивања или погрешног примењивања правила која су својствена за одређену категорију. Поседовање одговарајућих социјалних вештина и знања из области судске психологије на страни испитивача, уз чврсто придржавање правила криминалистичке тактике, је у пракси давало позитивне резултате приликом испитивања сведока.

Заштита која се сведоку пружа у кривичном поступку иде у корак са стандардима постављеним у упоредном праву. Независно од било каквог индивидуалног елемента, сваком сведоку се

пружа заштита од напада и претњи како на његову личност тако и на телесни интегритет и осећај сигурности. Специјалном заштитом се настоји спречити трауматизација и појава секундарне виктимизације у кривичном поступку чиме се може оштетити доказни кредибилитет узетог исказа, а тиме и исход кривичног поступка. Док се тим правилима о испитивању посебно осетљивог сведока постављају правила о испитивању којима законодавац уважава разлоге нарочите осетљивости сведока који налажу опрез приликом постављања питања, могућности вишеструког испитивања, суочења са окривљеним итд, правила о заштићеном сведоку за циљ имају очување безбедности сведока. Наиме, неоправдано би било законом наметнути било ком лицу дужност чијим испуњењем оно угрожава свој или живот себи блиског лица. Отуда је увек неопходно водити рачуна о томе да остваривање циља кривичног поступка у конкретном случају не иде на штету посебних права које законодавац постављањем заштите сведока одређује као неповредива, односно као права која се морају компензовати одговарајућим процесним погодностима због тога што је сведок стављен у неповољнији положај у односу на онај који би имао у случају да нема дужност да сведочи.

Утицај страног законодавства на положај сведока у нашој актуелној кривичној процедури се огледа у усвајању *plea bargaining* установе из права САД и измештањем истраге из надлежности истражног судије у делокруг тужиоца. Давањем окривљеном и осуђеном могућности стицања својства сведока је одраз неопходности таквог сведочења за откривање, доказивање и спречавање кривичних дела која би иначе било отежано доказати. Тужилачком истрагом уз усвајање идеје о „паралелној истрази“ тужиоца и одбране је ограничена улога одбране у тој фази кривичног поступка која самостално има право да прикупља доказе и материјале који немају значај доказа у кривичном поступку. Такође, одбрана нема право да у истрази испитује лица која од којих је већ узет исказ од стране полиције или јавног тужиоца.

Временски фактор у битној мери утиче на квалитет присећања сведока о појединостима предмета сведочења. Отуда је нужно да се време које протекне од момента кад је опажено кривично дело или друге околности о којима се сведочи до момента испитивања сведе на минимум. Криминалистичка правила налажу обавезу ефикасности и брзине у предузимању службених радњи полиције и јавног тужиоца по сазнању за кривично дело у циљу откривања могућих сведока и обезбеђења њихових исказа. Како би дошло до елиминисања могућих пропуста, полиција је у обавези да привремено задржи лица која су затечена на лицу места кривичног дела до момента појављивања јавног тужиоца како би се утврдило да ли имају одређена сазнања о кривичном делу и учиниоцу.

Кривичнопроцесна решења којима се дефинишу права и обавезе сведока у кривичном поступку, као и начин његовог испитивања су постављена на сличним основама у државама бивше Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, што је резултат преузимања њених законских правила од стране новонасталих држава на њеној територији.

Законодавац бројним правилима настоји да очува оригиналност и веродостојност у исказу сведока. Од највећег значаја су свакако питања чије је постављање забрањено као и давање одговора на таква питања ако су постављена. Та правила имају за циљ да се елиминише начелно неповерење које постоји према овом личном доказном средству, а то је могућност промене формираног мишљења сведока о одиграном догађају под утицајем сугестије или подложност одређеног лица да под притиском перфидних питања попусти и промени свој исказ. Успешност ових правила у елиминисању непожељног утицаја на исказ сведока за резултат ће имати већу објективност у исказивању. Такође, испитивачу су постављена различита средства којима се исказивање сведока усмерава ка релевантном садржају, отклањају његови нејасни делови и којима се сведок враћа на свој ток мисли у исказивању, што је одраз начела процесне економије у циљу спречавања претераног одуговлачења поступка.

Ново решење којим се предвиђа могућност поверавања испитивања сведока полицији може потенцијално угрозити кредибилитет узетог исказа. Иако су припадници Министарства унутрашњих послова први присутни на лицу места кривичног дела, криминолошка истраживања показују да су полицајци склони предрасудама и грубом поступању према жртвама које су најчешће и сведоци догађаја којим су виктимизоване. Занемаривање осетљивости жртва, посебно кривичних дела против полне слободе, може довести до ревиктимизације и повлачења. Поверење сведока у органе правосуђа, и то највише у првим моментима по сазнању за кривично дело, у великој мери утиче на његову спремност да исказује или да истинито исказује.

Генерално неповерење које постоји према органима унутрашњих послова је један од водећих разлога високе бројке тамног криминалитета, односно оних кривичних дела која из различитих разлога нису пријављена.

Крупна законодавна грешка је предвиђена увођењем правила којим постаје могуће да бранилац сведочи против окривљеног. Неприхватљивост овог решења се огледа пре свега у етичким кодексима на којима почива адвокатска професија и великом поверењу које ужива привилегија окривљеног да свом браниоцу повери све информације о догађају који се одиграо како би му била пружена што ефикаснија заштита у кривичном поступку. Такав вид изузетка би нарушио јединство оличено у одбрани коју би требало да формирају окривљени и његов бранилац услед чега је велика вероватноћа да ће окривљени свом браниоцу прећутати нешто што би било од значаја за одговарајућу одбрану због бојазни од могућег сведочења браниоца.

Предвиђањем страначког испитивања сведока је битно нарушена начелна равноправност странака у случају кад би сведока испитивао окривљени који нема браниоца. Њему приликом спровођења основног и унакрсног испитивања не стоје на располагању иста стручна знања и искуство које има јавни тужилац. Не може се очекивати од окривљеног који није врстан правник у области кривичног права да кроз основно испитивање сведока утврди хипотезе своје одбране нити да унакрсним испитивањем побија тврдње које га терете, а које је тужилац успоставио основним испитивањем, због чега би прикладније било испитивање сведока од стране суда уз могућност странака да сведоку постављају одговарајућа питања. Таквим решењем би се улога суда огледала у формирању комплетне слике о догађају који се догодио на основу исказа сведока, и то како оних чињеница које терете окривљеног, тако и оних које иду у прилог његове одбране, док би питања странака имала допуњујући карактер.

Законско решење којим се као изузетак дозвољава постављање сугестивних питања током унакрсног испитивања има своје логичко утемељење. Наиме, потреба за предвиђањем једнаке могућности у фази основног испитивања не постоји ако се има у виду да ће свака од странака предложити испитивање оног сведока чији ће исказ ићи у прилог њене тврдње, тако да ће коришћење овим средством најчешће бити непотребно. Међутим, положај друге стране која спроводи унакрсно испитивање се мора на одређени начин побољшати и сматрамо исправним допуштање постављања питања која наводе на одговор као начина побијања исказа сведока.

Иако се ово решење често критикује у литератури, његове предности су у томе што је предвиђено само за главни претрес, односно за судску фазу кривичног поступка, и односи се само на ону категорију питања која су у најмањој мери штетна по исказ сведока. Сматрамо да би у случају изостанка овог решења унакрсно испитивање изгубило смисао због којег је предвиђено у нашем праву, јер би у том случају било готово немогуће побијати тврдњу сведока чисто неутралним питањима. Такође, главни претрес почива на адверзијалним основама што значи да би било исправно очекивати да до одређеног сукоба странака, односно њихових хипотеза, дође и у доказном поступку чији је саставни део испитивање сведока.

VII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Истраживање је спроведено на систематичан начин уз шире коришћење доступних научних и стручних извора као и разноврсних и обимних упоредноправних извора. У циљу извођења што веродостојнијих закључака о доказаности постављених хипотеза током истраживања су прикупљени и обрађени бројни подаци од значаја за тему истраживања. Систематика рада је омогућила потпунији увид у целокупно истраживање. Коришћени методолошки оквир је прилагођен потреби систематског проучавања предметне материје. Рад је добио научну физиономију и вредност количену у великом броју коришћених референтних извора.

VIII КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ/ДОКТОРСКОГ УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА:

1. Да ли је докторска дисертација/докторски уметнички пројекат написан у складу са образложењем наведеним у пријави теме. ДА
2. Да ли докторска дисертација/докторски уметнички пројекат садржи све битне елементе. ДА
3. По чему је докторска дисертација/докторски уметнички пројекат оригиналан допринос науци, односно уметности.
Дисертација представља оригиналан допринос науци јер обрађује специфичност положаја сведока у кривичном поступку
4. Недостаци докторске дисертације/докторског уметничког пројекта и њихов утицај на резултат истраживања
Дисертација нема недостатке који би довели у питање њену аутентичност и научну одрживост.

IX ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене докторске дисертације/докторског уметничког пројекта, комисија предлаже:

- да се докторска дисертација/докторски уметнички пројекат прихвати а кандидату одобри одбрана

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

Др Боро Мердовић, председник комисије

Проф. др Ненад Бингулац, ментор

Проф. др Јоко Драгојловић, члан комисије

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај.